

Seurantarealityjen leikkaaminen

Viihdettä ihmisten oikeista elämästä

Inka Lehtonen

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2024

Media-alan tutkinto-ohjelma
Audiovisuaalinen suunnittelu ja ilmaisu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Media-alan tutkinto-ohjelma
Audiovisuaalinen suunnittelu ja ilmaisu

LEHTONEN, INKA:
Seurantarealityjen leikkaaminen
Viihdettä ihmisten oikeista elämästä

Opinnäytetyö 41 sivua, joista liitteitä 1 sivu
Marraskuu 2024

Opinnäytetyössä tutkittiin seurantarealityä genrenä, ja millaisia erityispiirteitä tyyllilajin leikkaamiseen liittyy. Seurantareality on tositelevisiogenren alalaji, jossa seurataan tavallisia ihmisiä elämässä omia elämiään. Työn tarkoituksena oli selvittää, millaisia haasteita ja huomioita seurantarealityjen leikkaamiseen liittyy, ja mitä tulee ottaa huomioon, kun tehdään viihdettä ihmisten oikeista elämästä.

Opinnäytetyö koostuu seurantarealityjen ja niiden leikkaamisen teoriasta sekä haastatteluista. Työ on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka kokoamisessa hyödynnettiin aineiston teemoittelua. Haastattelut ovat puolistrukturoituja, ja niihin haastateltiin kolmea alalla tällä hetkellä työskentelevää leikkaajaa.

Aineistoista ja haastatteluista selviää, millaisia asioita seurantarealityjen leikkausvaiheessa tulee ottaa huomioon ja mitkä asiat saattavat hankaloittaa työskentelyä. Formaatti, materiaalmäärät ja oikeat ihmiset esiintyjinä asettavat sekä huomioita että luovat haasteita työskentelyyn. Leikkaajien haastatteluista esille nousee ongelmanratkaisutaitojen tärkeys sekä mahdollisuus dialogin käymiseen leikkaajien tai edit-käsikirjoittajan kanssa. Lisäksi haastatteluissa korostuu, kuinka leikkaajan on oltava tavalla tai toisella osallistujan puolella.

Seurantarealityt ovat suosittu genre ja ne kehittyvät jatkuvasti. Tutkimusta on mahdollista jatkaa syventymällä seurantarealityjen leikkaamisen eettiseen puoleen, sekä suorittamalla tapaustutkimuksia erilaisista seurantarealityformaateista.

Asiasanat: seurantareality, leikkaaminen, genre, formaatti, materiaali

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Media
Audiovisual Planning and Expression

LEHTONEN, INKA:
Editing Documentary-Style Reality Television
Entertainment about People's Real Lives

Bachelor's thesis 41 pages, appendices 1 page
November 2024

This thesis examined documentary-style reality as a genre, and the special features associated with editing it. Documentary-style reality is a subgenre of reality television that follows ordinary people as they live their own lives. The purpose of this thesis was to find out what kind of challenges and observations are involved in editing documentary-style realities, and what should be considered when making entertainment about people's real lives.

This thesis consists of interviews and the theory of documentary-style realities and editing. The work is qualitative research, which utilized thematic analysis of the data. The interviews are semi-structured and involve the interviews of three editors currently working in the industry.

The materials and interviews revealed the aspects that should be considered when editing documentary-style realities and the factors that might make the work more difficult. The format, the amount of material and real people as participants both set limitations and created challenges for the work. Interviews with editors highlighted the importance of problem-solving skills and the opportunity to engage in dialogue with editors or the editor-screenwriter. Furthermore, the interviews emphasized how the editor must be on the participant's side in one way or another.

Documentary-style reality shows are a popular genre and are constantly evolving. It is possible to continue the research by exploring further the ethical aspects of editing documentary-style realities, as well as by performing case studies of different surveillance reality formats.

Key words: documentary-style reality, video editing, genre, format, material

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	AIHEEN TAUSTOITUS JA MENETELMÄT	7
	2.1 Miksi miettiä seurantarealityjen leikkaamista.....	7
	2.2 Kirjallisuus.....	8
	2.3 Tutkimusmenetelmät	8
3	SEURANTAREALITY GENRENÄ.....	10
	3.1 Realityjen kehitys nykypäivään	10
	3.2 Mitä seurantareality on?	11
	3.3 Seurantarealityt ja dokumentit.....	12
	3.4 Esimerkkejä seurantarealityistä	13
4	SEURANTAREALITYJEN LEIKKAAMINEN.....	16
	4.1 Leikkaamisesta yleisesti.....	16
	4.2 Formaatin huomioiminen.....	16
	4.3 Leikkausvaiheen haasteita ja huomioita	18
	4.3.1 Leikkausvaiheen huomiointi tuotannossa	19
	4.3.2 Leikkausvaihe	20
	4.3.3 Edit-käsikirjoitus leikkaajan apuna	21
	4.4 Ihmisten oikeiden elämien leikkaaminen	22
5	HAASTATTELUT	25
	5.1 Haastattelujen taustoitus.....	25
	5.2 Tuiskun haastattelu	25
	5.2.1 Leikkausvaiheen monet puolet.....	26
	5.2.2 Kokemuksia oikeista elämästä leikkauspöydällä	27
	5.3 Lammisen haastattelu	29
	5.3.1 Materiaalin armoilla	29
	5.3.2 Kunnioittavaa suhtautumista osallistujiin	30
	5.4 Otavan haastattelu	32
	5.4.1 Luodut kehykset ja tärkeät dialogit.....	32
	5.4.2 Perusteltu sisältö	34
	5.5 Johtopäätökset	35
6	POHDINTA	37
	LÄHTEET	39
	LIITTEET	41
	Liite 1. Haastattelukysymykset.....	41

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia seurantarealityä genrenä sekä havainnollistaa millaisia leikkauksellisia haasteita ja huomioita kyseisen genren leikkaamiseen liittyy, kun kyse on ihmisten omista, oikeista elämästä. Opinnäytetyössä keskitytään nimenomaan seurantarealityjen leikkaamiseen, koska genressä nimensä mukaisesti seurataan ihmisiä heidän omissa elinympäristöissään. Viihteen tekemisen lisäksi sensitiivisyys ja eettinen ajattelu ovat leikkauspöydän ääressä tärkeässä roolissa.

Opinnäytetyön aihe, seurantarealityjen leikkaaminen ihmisten oikeista elämästä, valikoitui genren kiinnostavuuden, monipuolisuuden sekä jatkuvasti kasvavan suosion kautta. Lisäksi opintosuuntauksenani oleva leikkaus tukee aiheen ja sen yksityiskohtien tutkimista. Aiempaa kokemusta aiheesta olen kerännyt työharjoittelujeni kautta. Ensimmäisessä harjoittelussani olin mukana kahden eri realityn leikkausvaiheessa, ja toisessa harjoittelussa tein leikkausassistentin töitä dokumenttisarjan parissa.

Seurantarealityohjelmista nousee ajoittain esille otsikoita, joissa ohjelmiin osallistuneet kertovat omista kokemuksistaan, tai artikkeleissa läpikäydään ohjelmien uusimpia käänteitä. Tämä saa pohtimaan, mikä on leikkaajan rooli tämän kaiken keskellä, ja millaisia päätöksiä tai haasteita seurantarealityjen leikkaamiseen saattaa liittyä. On myös kiinnostavaa tutkia, kuinka kaikesta kuvatusta materiaalista löydetään ja saadaan hyödynnettyä tapahtumia. Lisäksi on mielekästä pohtia millaisiin asioihin pitää kiinnittää huomiota, jotta jaksosta ja ohjelmasta saadaan katsojille mahdollisimman mielenkiintoinen ilman, että halvennetaan osallistujia tai vääristellään tapahtumia.

Opinnäytetyössä käsitellään tositelevisiion historiaa, seurantarealityä genrenä sekä sitä, millaisia leikkauksellisia huomioita ja haasteita kyseisen genren tekemiseen saattaa liittyä. Aihe on tärkeä genren suosion ja suurien katsojamäärien vuoksi, sillä on tärkeää, että tehdyt ohjelmat ovat todenmukaisia ja miellyttäviä niin katsojien kuin osallistujienkin mielestä. Opinnäytetyössä haastattelen myös nykyisiä alan ammattilaisia seurantarealityjen leikkaamisesta,

sillä genreen liittyvät haasteet voivat olla todella tapauskohtaisia ja vaihdella ohjelmasta riippuen.

2 AIHEEN TAUSTOITUS JA MENETELMÄT

2.1 Miksi miettiä seurantarealityjen leikkaamista

Opinnäytetyössä tarkastellaan seurantarealityjen leikkaamista mielenkiintoiseksi ja viihdyttäväksi ohjelmaksi ilman, että sitä tehdään osallistujien kustannuksella. Seurantareality on tositelevisiogenren alagenre, jossa seurataan oikeita ihmisiä heidän oikeissa elinympäristöissään, eikä esimerkiksi studiossa. Tästä syystä esituotannon suunnittelusta huolimatta kuvausvaiheessa voi tapahtua mitä vain. Tällöin leikkausvaiheella on erityinen rooli seurantarealitytuotannoissa, sillä vaiheen avulla voidaan tukea jo suunniteltuja ohjelmaosia ja löytää kuvatusta materiaalista sen ydintarina.

Aiheena seurantarealityt ja niiden leikkaaminen on erityisen kiinnostava, koska niissä seuratut ihmiset ovat omassa elinympäristössään. Miten osallistujien persoona välittyy katsojille? Millaisen kuvan katsoja saa osallistujan teoista? Entä tämän elämäntyylisestä? Esimerkiksi näitä asioita leikkaajan tulee miettiä tehdessään seurantarealityä. Ohjelmaa tehtäessä on kuitenkin jatkuvasti muistettava se, että kyse ei ole näyttelijöistä. Heille ei voi tyhjästä rakentaa taustatarinaa tai luoda ristiriitoja eri henkilöiden välille, vaan on pysyttävä totuudessa ja oikeissa tapahtumissa. Leikkaajan tehtävänä on kuitenkin luoda ohjelmasta katsojaa kiinnostava kokonaisuus. Tällöin on pohdittava, millaisia luovia vapauksia leikatessa voi ottaa, millaisia leikkaustekniikoita voi hyödyntää ja missä rajoissa, jotta ohjelmasta tulee mielenkiintoinen, eikä totuudesta olla ajautettu liian kauas.

Näistä syistä keskeisiä käsitteitä aiheesta ovat seurantareality, millainen genre on kyseessä ja mitä sen pääpiirteet ovat. Lisäksi leikkauksellisesta näkökulmasta tärkeitä käsitteitä ovat muun muassa formaatti, miten se määritellään sekä kuvituskuvat, ja mikä niiden rooli on seurantarealityissä. Myös materiaali on aiheen kannalta tärkeä käsite, joka kattaa kaiken kuvauksissa kuvatun ja äänitetyn materiaalin, jonka avulla ja rajoissa kaikkia seurantarealityn leikkaaminen tapahtuu. Materiaali määrittää esimerkiksi sen, mitä

mahdollisuuksia ohjelman kokoamisessa on, miten osallistujat esitellään ja näytetään ja kuinka työläs leikkausvaihe on.

2.2 Kirjallisuus

Ensimmäisenä päälähteenä opinnäytetyössä on Susan Murrayn ja Laurie Ouelletten kokoamaa teosta *Reality TV – Remaking television culture* (2009). Kirja on kokoelma eri kirjoittajien esseitä, jotka on lajiteltu neljään eri kategoriaan käsittelemään tositelevisiota eri näkökulmista, minkä lisäksi kirjan alussa on laaja johdanto aiheesta. Kategoriat ovat genre, toimiala, kulttuuri ja valta sekä vuorovaikutteisuus. Näistä keskityn käyttämään lähteinä kirjan kokoajien koostamaa laajaa johdantoa aiheesta sekä genre -kategoriaa, jossa käsitellään muun muassa tositelevisiohistoriaa ja sen piirteitä.

Toisena päälähteenä toimii Kari Pirilän ja Erkki Kiven *Leikkaus: Elävä kuva – elävä ääni* kirjasarjan toinen osa (2008), joka käsittelee laajasti leikkaamista aina sen historiasta erilaisiin leikkaustekniikoihin. Hyödynnän kirjaa kappaleen neljä lähteenä, jossa käsitelen tarkemmin seurantarealityjen leikkaamista, sekä sitä, mitä haasteita ja huomioita kyseisen formaatin leikkaamiseen saattaa liittyä.

Kolmantena päälähteenä on Elise Castron kirjoittamaa artikkelia *Todellisuus leikkauspöydällä – viisi tositelevisioleikkaajaa avaa työtään* (2022a). Artikkelissa Castro käy läpi tositelevisio-ohjelmien leikkaamista ja haastattelee viittä eri leikkaajaa, jotka kertovat omia näkemyksiään genren leikkaamisesta. Käytän artikkelia lähteenä kappaleessa neljä, jossa käsitellään muun muassa seurantarealityjen leikkaamiseen liittyviä huomioita ja haasteita, koska usean haastatellun näkemykset antavat laajempaa kuvaa aiheesta.

2.3 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön päätarkoituksena on tutkia, mitä erilaisia leikkaustapoja seurantarealityissä voi hyödyntää ja miten erilaisia asioita leikkauspöydällä tulee ottaa huomioon, kun tehdään ohjelmaa oikeista ihmisistä heidän

elinympäristöissään. Tästä syystä tutkimusmenetelmänä hyödynnän laadullista tutkimusta kootuista lähteistä ja asiantuntijahaastatteluista (Juhila. n.d.). Toisin sanoen, tutkimuksessa perehdytään aiemmin mainittuihin päälähteisiin, muihin listattuihin lähteisiin ja tehtyihin haastatteluihin, joiden pohjalta analysoidaan seurantarealityä genrenä, ja sen vaatimia huomioita leikkausvaiheessa.

Eräs laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä on teemoittelu, jossa luetusta aineistosta erotellaan aiheen kannalta olennaiset teemat (Juhila. n.d., ks. Eskola & Suoranta 2008, 174–180, Tuomi & Sarajärvi 2018). Teemoittelu on molempien pääkirjalähteiden kohdalla mielekästä, sillä aiheeseen liittyvät vain tietyt kappaleet koko kirjan sijasta. Teemoittelemalla kappaleita olennaisimman tiedon aiheeseen liittyen saa jäsenneltyä vaivattomammin, jolloin sen hyödyntämisestä tulee tehokkaampaa.

Opinnäytetyössä on hyödynnetty valmiita aineistoja aiheeseen liittyen. Lisäksi työtä varten toteutettiin puolistrukturoitu haastattelu, jossa haastateltaville esitettiin lähes samat teemoihin jaetut kysymykset (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Haastateltavat olivat seurantarealityjen parissa työskenteleviä leikkaajia, jolloin voitiin laajemmin tutkia, mitä leikkauksellisia asioita on otettava huomioon, kun tehdään viihdettä ihmisten oikeista elämästä. Haastattelujen avulla kerättiin ajankohtaisempaa ja laajempaa tietoa siitä, mitä seurantarealityjen leikkaamiseen liittyy, ja mitä on otettava huomioon, kun osallistujat ovat tavallista elämää eläviä ihmisiä. Lisäksi opinnäytetyössä on hyödynnetty erilaisia aiheeseen liittyviä artikkeleita, joissa on esimerkiksi haastateltu tositelevisio-ohjelmien tekijöitä. Näin voitiin syvemmin tutkia millaisia nyansseja seurantarealityohjelmien leikkaamiseen liittyy.

3 SEURANTAREALITY GENRENÄ

3.1 Realityjen kehitys nykypäivään

Tositelevision eli realityn historia on alkanut jo useamman vuosikymmenen takaa. 1950-luvun lopussa yleistyneet tietokilpailujen eri muodot ovat varhaisimpia esimerkkejä siitä, kuinka oikeat ihmiset odottamattomissa tilanteissa alkoivat vetoamaan katsojiin. Myös 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alussa suosituksi nousseet keskusteluohjelmat ennakoivat kiinnostusta ihmisten tarinoihin, minkä myötä nykyinen tositelevisiogenre alkoi saada tunnusomaisia piirteitään. (Murray & Ouellette 2009, 4.)

Nykyään tositelevisio kattaa monia erilaisia alalajeja ja formaatteja, joihin kuuluvat muun muassa erilaiset deittailu- ja muodonmuutosohjelmat, kisailuohjelmat kuten *Big Brother* sekä erilaiset dokumenttisaippuasarjat kuten *The Kardashians* tai *The Real Housewives* -formaatti. Lisäksi vuodesta 2004 alkaen realityn moninaisten alalajien joukkoon ovat yhtyneet erilaiset muun muassa ravitsemukseen ja vanhemmuuteen liittyvät elämäntaparealityt kuten *Supernanny*, joissa alan ammattilainen opastaa osallistujia arjen hankaluuksissa. (Murray & Ouellette 2009, 5.) Reality synnyttääkin vuosittain uusia ohjelmia, ja jo luoduista ohjelmista uusia tuotantokausia, minkä lisäksi ulkomaalaisista ohjelmaformaateista luodaan suomalaisia versioita. Formaatti luo televisio-ohjelmaan tietynlaisen rakenteen, joka voi määritellä esimerkiksi tietyt tunnusmusiikit, jaksorakenteen ja mahdolliset juontajat (Aalto-Setälä 2006).

Tositelevision eri formaatteja yhdistää niiden kyky luoda katsojille totuudesta välitöntä viihdettä, minkä vuoksi tosi-tv:n ensisijaisena myyntivalttina ja erona fiktiiviseen televisioon pidetäänkin genren pakkomielleltä ”aitoihin” tarinoihin, ongelmiin ja persooneihin (Murray & Ouellette 2009, 5). Tositelevisio tarjoaakin jatkuvaa viihdettä katsojilleen. Yksi syy tositelevisio-ohjelmien suosion takana onkin siis luultavasti sen sisällön luoma samaistumispinta. Katsoja pystyy näkemään itsensä osallistujien paikalla ja ohjelman tapahtumat voivat olla katsojalle hyvinkin samaistuttavia. Toisaalta taas, tositelevisio-ohjelma voi tarjota

katsojalle pakokeinon omasta todellisuudesta olemalla tarpeeksi erilainen katsojan oman elämän kanssa.

Toinen mahdollinen syy realityjen suosioon saattaa olla ihmisten uteliaisuus. Suomen kuvalehden artikkeliin haastateltu mediatutkimuksen dosentti Veijo Hietala perustelee tositelevisio-ohjelmien suosiota ja ihmisten halua tarkastella muita erilaisissa tilanteissa sillä, että ihmiset ovat sosiaalisia olentoja, jotka haluavat nähdä oikeita tunteita ja ihmisiä (Majamaa 2009). Muiden suhteet ja elämät kiinnostavat lähes aina muita ihmisiä, ja realityjen kautta niitä pääsee seuraamaan luvan kanssa, ilman että asiaa tarvitsee peitellä. Lisäksi katsojat saattavat keskenään keskustella ohjelmasta ja sen tapahtumista, mikä luo katsomiseen myös sosiaalisen näkökulman.

Myös tositelevisioalagenreissa on erilaisia piirteitä, mitkä tekevät genrestä niin suosittua. Esimerkiksi erilaisissa kilpailu- ja selviytymisohjelmissa viihdettä tarjoaa se, että katsoja voi osallistua ohjelmaan omalta kotisohvaltaan, ja esimerkiksi arvuutella kilpailun vastauksia tai miettiä osallistujien tekemiä ratkaisuja, ja mitä itse olisi samassa tilanteessa tehnyt. Seurantarealityissa taas viihdettä katsojille luo mitä luultavimmin mahdollisuus päästä seuraamaan erilaisia elämäntyylejä ja ihmisiä.

3.2 Mitä seurantareality on?

Seurantareality on tositelevisioalagenre, joka toimii kattoterminä realityille, joissa seurataan oikeita ihmisiä heidän oikeissa elinympäristöissään. Murray käsittelee esseessään ensimmäisenä seurantarealitynä pidettyä *An American Family* -ohjelmaa, joka julkaistiin 1972. Ohjelma loi aikanaan paljon hämmennystä monien eri genrejen sekoittamisella, minkä myötä antropologi Margaret Mead päätyi kommentoimaan, että ohjelman genrelle tulisi luoda uusi nimi. (Murray & Ouellette 2009, 65–66.) Seurantarealityllä on myös muita sitä määrittäviä piirteitä, jotka erottavat sen muista realityn alagenreistä, kuten pelitai muodonmuutosohjelmista. Kuitenkin kaikista helpoiten huomattava seurantarealityjä määrittävä piirre on nimensä mukaisesti seuraaminen, joka keskittyy yleensä erilaisiin ihmisiin jonkin teeman ympärillä. Esimerkiksi Yle

Areenasta löytyvässä *Kirjolla* -sarjassa seurataan autismikirjolla olevien henkilöiden elämää, ja *SAVOlife* -sarjassa seurataan savolaisten nuorten elämää ja harrastuksia.

Yleinen yhteinen piirre seurantaan liittyen on myös miljööön vaihtuvuus. Koska ihmisiä seurataan heidän omissa elinympäristöissään, ei seurantarealityissä yleensä käytetä esimerkiksi studioita tai tiettyä lokaatiota. Tähän on kuitenkin formaatista riippuen myös poikkeuksia. Esimerkiksi yhdysvaltalaisessa *Hengenvaarallisesti lihava* -sarjassa toistuva lokaatio on saman lääkärin vastaanotto, jossa joka jaksossa muuttuvat seurattavat käyvät. Onkin huomattava, että seurantarealityissä voidaan keskittyä samojen päähenkilöiden, eli jatkuvajuonisten ohjelmien, sijasta myös joka jaksossa vaihtuviin päähenkilöihin, sarjan aiheesta ja formaatista riippuen. Tämä mahdollistaa sen, että sarjassa voidaan saada seuratusta aiheesta vielä laajempi kuva.

3.3 Seurantarealityt ja dokumentit

Dokumentteihin perustuvan historiansa vuoksi seurantarealityissä ja dokumenteissa on verraten paljon samaa. Seurantarealityt kuitenkin eroavat dokumenteista siten, että niissä pyritään tiedon välittämisen lisäksi viihdyttämään katsojia, ja jaksoista löytyy tiettyjä toistuvia elementtejä, joita dokumenteissa ei yleensä ole. Toisin sanoen seurantarealityt ovat kuin dokumentteja, mutta formaatin muodon läpi puristettuna.

Historiallisesti dokumentit ovat olleet nimenomaan dokumenttielokuvia. Yleisimpänä dokumenttien rajaustapana on käytetty elokuvahistorioitsija Richard Barsamin määritelmää ei-fiktiivisestä elokuvasta, jonka mukaan dokumenttielokuvat ovat ei-fiktiivisiä, mutta kaikki ei-fiktiivinen ei ole dokumenttia. Barsamin mukaan rajaa sille, koska materiaalin työstäminen rajaa elokuvan pois dokumenttikategoriasta, on vaikea asettaa. (Sedergren & Kippola 2009, 18–19.) Näistä syistä seurantarealityjä ja dokumentteja voidaan ajatella vierekkäisinä genreinä, joissa on paljon samankaltaisuuksia, mutta myös ohjelmasta ja genreistä riippuen myös paljon eroavaisuuksia.

Murray ja Ouelletten mukaan (2009, 7) monissa realityformaateissa onkin edelleen huomattavissa niiden dokumentaarisiin juuriin liittyviä yhteyksiä. Varsinkin selostuksen puute sekä käsivarakuvaamisen käyttö viittaavat tavallaan muodon alkuperäiseen tarkoitukseen välittää kuvattavan kohteen kokemuksia suoraan katsojalle. Seurantarealityt ovatkin tositelevisiion alagenrenä lähimpänä dokumentaarista historiaansa. Esseessään *“I Think We Need a New Name for It” – The Meeting of Documentary and Reality TV* Susan Murray viittaa Stella Bruzzin huomioon siitä, kuinka docusoap, eli seurantareality tyyppisissä ohjelmissa yhdistyy direct cinemalle ja saippuaoperoille tyypilliset piirteet. Direct Cinemalla tarkoitetaan todellisuuden suoralle kuvaamiselle tyypillisiä tunnusmerkkejä kuten käsivarakuvaamista ja jokapäiväisyyteen keskittymistä, sekä saippuaoperoille tyypillisiä rakenteita, kuten musiikin käyttöä, useita juonilinjoja sekä cliffhangereita. (Murray & Ouellette 2009, 67.)

3.4 Esimerkkejä seurantarealityistä

Televisioakatemia Kultainen Venla -palkintogaala on jo useiden vuosien ajan palkinnut tv-alan tekijöiden ja ohjelmien ohella vuoden seurantarealityohjelman (Televisioakatemia 2024a). Tarkastelemalla vuosien mittaan palkinnon saaneita seurantarealityjä voi nähdä, minkä tyylliset ohjelmat ovat olleet sinä vuonna suosittuja, ja millaiset aiheet katsojia ovat näissä ohjelmissa kiinnostaneet.

Vuonna 2020 vuoden seurantarealitypalkinnon voitti *Verta, hikeä ja t-paitoja*, vuonna 2021 voittaja oli *Unelma Lapista*, 2022 palkinnon voitti *Tytöt 18* ja vuonna 2023 *Kirjolla* voitti Kultainen Venla -palkinnon vuoden seurantarealitynä (Televisioakatemia 2024b). Viime vuosina suosittu seurantarealitygenren ohjelmat ovat liittyneet enimmäkseen joko yhteiskunnallisten teemojen, tai tietynlaisten elämäntyylien ympärillä. Viimeisen neljän vuoden aikana palkinnon saaneet seurantarealityt ovat aiheiltaan liittyneet ammattiin, asuinpaikkaan, elämäntyyliin ja ajankohtaisiin, yhteiskunnallisiin aiheisiin. Ohjelman palkinnon saaminen ei kuitenkaan aina kerro koko totuutta siitä, millaisia ohjelmia ihmiset arjessaan katsovat.

Palkintojen lisäksi myös katsojaluvut antavat tietoa siitä, millaiset ohjelmat ovat suosittuja. Finnpanelin *Kuukauden katsotuimmat lähetykset ohjelmatyypeittäin*, voi viihdeohjelmat valitsemalla nähdä lokakuun 2024 kaksikymmentä katsotuinta viihdeohjelmaa (Finnpanel 2024). Näitä lukuja tutkimalla voidaan luoda laajempaa kuvaa siitä, millaisia viihdeohjelmia, ja varsinkin seurantarealityjä suomalaiset kuluttavat tällä hetkellä eniten. Taulukkoa tutkiessa on kuitenkin hyvä huomioda sen olevan vain kuukauden otanta, jolloin esimerkiksi kevään ohjelmistojen katsojaluvut eivät ole nähtävissä.

Kuukauden katsotuimmat lähetykset ohjelmatyypeittäin Viihdeohjelmat, lokakuu 2024 Kohderyhmä: Kaikki 3 vuotta täyttäneet Väestö: 5 392 000								
#	Ohjelma	Kanava	Päivä	Kello	Tavoittavuus	Keski- katsoja- määrä 7 vrk:n aikana	Prosenttia kohde- ryhmästä	Katselu- osuus
1.	Elämäni Biisi	YLE TV1	la	26.10.2024 21:01	1 328 000	950 000	18 %	48 %
2.	Tanssii Tähtien Kanssa	MTV3	su	20.10.2024 19:26	1 424 000	905 000	17 %	48 %
3.	Masked Singer Suomi	MTV3	la	26.10.2024 19:27	1 283 000	735 000	14 %	40 %
4.	Vain elämää	Nelonen	pe	4.10.2024 19:56	1 033 000	547 000	10 %	34 %
5.	Amazing Race Suomi	Nelonen	la	5.10.2024 19:32	919 000	500 000	9 %	25 %
6.	Maajussille morsian	MTV3	ma	7.10.2024 20:00	801 000	488 000	9 %	33 %
7.	Maajussille morsian: Kaikki tarinat	MTV3	su	6.10.2024 21:28	789 000	467 000	9 %	32 %
8.	Kovan viikon ilta syksy 2024	YLE TV1	la	26.10.2024 22:15	653 000	439 000	8 %	31 %
9.	Sukuni salat	MTV3	to	3.10.2024 21:00	647 000	415 000	8 %	29 %
10.	Kuokkavieras Kataja	MTV3	ma	28.10.2024 21:00	677 000	386 000	7 %	23 %
11.	Ensitreffit alttarilla	MTV3	ti	1.10.2024 21:00	664 000	354 000	7 %	25 %
12.	Myyrä	MTV3	ke	2.10.2024 20:00	675 000	353 000	7 %	23 %
13.	Stadi vs. Lande	MTV3	la	19.10.2024 21:00	643 000	340 000	6 %	18 %
14.	Haluatko miljonääriksi?	Nelonen	ke	30.10.2024 21:00	555 000	299 000	6 %	20 %
15.	Selviytyjät Suomi	Nelonen	su	6.10.2024 19:28	573 000	295 000	5 %	16 %
16.	Sohvaperunat	YLE TV2	pe	18.10.2024 21:00	489 000	281 000	5 %	15 %
17.	Farmi Suomi: Revanssi	Nelonen	ma	14.10.2024 20:01	560 000	281 000	5 %	18 %
18.	Suomen huutokauppakeisari	Nelonen	ti	22.10.2024 21:00	455 000	247 000	5 %	17 %
19.	Petolliset	Nelonen	to	3.10.2024 20:01	434 000	239 000	4 %	16 %
20.	Kapen keittiökaappaus	Nelonen	ke	30.10.2024 19:59	392 000	239 000	4 %	15 %

KUVA 1. TOP 20 listasta voi huomata tällä hetkellä katsotuimmat seurantarealityt. (Finnpanel 2024).

Listalla katsotuinina seurantarealityinä ovat sijoille 6.–7. päässyt Maajussille morsian, sijalla 10 oleva Kuokkavieras Kataja -ohjelma, sijalle 11 päässyt Ensitreffit alttarilla sekä sijalla 20 Kapen keittiökaappaus. Finnpanelin lokakuun 2024 katsotuinien viihdeohjelmien listalla olevat seurantarealityt keskittyvät joko rakkauden ja kumppanin löytämiseen, tai julkisuuden henkilön vierailuun ja tämän mielipiteeseen tai apuun.

Rakkauteen keskittyvissä seurantarealityissä katsojien mielestä kiinnostavimpia asioita ohjelmissa ovat mitä luultavimmin mahdollisuus kurkistaa toisten, tuntemattomien ihmisten parisuhteisiin ja niiden muodostumiseen. Julkisuudenhenkilöiden isännöimissä ohjelmissa katsojia saattaa ohjelman juontajan tai ammattilaisen sijasta kiinnostaa jaksojen tavallisten ihmisten elämäntyylit ja ongelmat, joita ammattilaiset yrittävät ohjelmassa ratkaista.

4 SEURANTAREALITYJEN LEIKKAAMINEN

4.1 Leikkaamisesta yleisesti

Leikkaamisen historian voidaan katsoa alkaneen 1899 kuvatusta *The Kiss in The Tunnel* elokuvasta, jossa George Albert Smith käyttää lähikuvaa laajojen kuvien välissä korostaakseen yksityiskohtia ja selkeyttääkseen kerrontaa. Vuosikymmen myöhemmin David W. Griffith hyödyntää elokuvassaan *After Many Years* (1908) eri paikoissa sijaitsevien tapahtumien rinnastamista ajatuksen yhteydellä ajallisen tai paikallisen yhteyden sijasta (Pirilä & Kivi 2008, 12, 13). Näistä alkoi kehittyä erilaisia leikkauksellisia teorioita ja suuntauksia, jotka pohjimmiltaan pätevät vielä tänäkin päivänä.

Myös erilaiset kokeilut ovat vaikuttaneet leikkaustapojen kehittymiseen. Esimerkiksi ohjaajat Vsevolod Pudovik (1893–1953) ja Lev Kulesov (1899–1970) tekivät kokeen, jolla he osoittivat erilaisten kuvien yhdistämisen samaan ilmeeseen muuttavan ihmisten tulkintaa siitä, millaista tunnetilaa ilme välitti (Pirilä & Kivi 2008, 16). Näiden vakiintuneiden huomioiden, teorioiden ja suuntausten avulla on löydetty parhaimpia tapoja niin herättää mielenkiintoa kuin myös välittää tunteita katsojille. Teorioiden pohjalta on myös kehittynyt seurantarealityille tyypilliset piirteet, joita hyödynnetään enemmän ja vähemmän jokaisessa genreen kuuluvassa ohjelmassa.

4.2 Formaatin huomioiminen

Formaatti on myytävissä oleva ohjelmamuoto, jonka ostaja saa lisenssinhaltijoilta ohjelman tekemistä varten tarkat ohjeet sisältävän lehden, formaattiraamatun. Ohjelmaformaatti voidaankin Markus von Reichen, Nelosen entisen Kotimaisten ohjelmien ohjelmapäällikön, mukaan määritellä eri maissa samansisältöisenä toistettavaksi rakennetuksi konseptiksi. (Sanoma 2005.) Kuten mainittua, formaatti asettaa raamit ohjelman tekemiselle ja sitä kautta myös leikkaamiselle, kun ohjelmasta on löydyttävä tietyt asiat. Tämä luo myös selkeän kehyksen leikkausvaiheeseen, kun tiedetään asiat, jotka jokaisessa jaksossa tulee olla.

Tällöin myös jakson punaisen langan ja rakenteen muodostaminen helpottuu, kun tiedetään tiettyjen asioiden jo löytyvän. Toisaalta von Reichen mukaan useat ohjelmaformatit eivät ole enää niin tarkkoja, vaan niissä on myös mahdollisuuksia muuttaa asioita ja painotuksia (Sanoma 2005). Varsinkin seurantarealityissä, joissa ei ole edes mahdollista tietää tarkalleen kaikkia tapahtumia, on formaattien noudattaminen hieman löyhempää.

Pääkirjoituksessaan *Critical Studies in Television* -lehteen median ja viestinnän lehtori Andrea Esser käsittelee muun muassa televisioformaattien historiaa. Formaattien lokalisoituminen yleistyi vuosituhaten vaihteessa, jolloin useat tutkijat alkoivat korostamaan geokulttuuristen markkinoiden merkitystä. Esserin mukaan formaattien myyminen tuotantoraamattujen muodossa edisti valmiiden formaattien globalisoitumista, ja vaikutti osaltaan muun muassa tuotantojen ”paikallistumiseen”. (Esser 2013, 7.) Valmis ohjelmakehys on siis vaikuttanut realityohjelmien lokalisointiin ja näiden paikallisten tuotantojen suosioon. Kansainvälisten formaattien paikallisten versioiden suosion taustalla voidaan ainakin osaltaan olettaa olevan sama syy kuin seurantarealityjen suosion taustalla: samaistuttavuus. Katsojien on helpompaa samaistua ohjelmaan, jonka kulttuurilliset ja kielelliset piirteet he ymmärtävät.

Tuottaja Saku Tuominen erottelee, minkälaisissa ohjelmissa yleensä on ja ei ole käytetty formaatteja. Tyypillisesti elokuvissa, minisarjoissa ja dokumenttiohjelmissa käytetään harvemmin formaatteja, kun taas ajankohtaisohjelmissa ja esimerkiksi uutisissa formaattien ja niiden piirteiden käyttö on lisääntynyt. (Suomalaisformatit nousussa 2002). Formaatteja käytetään eniten viihdeohjelmissa, kuten realityissä. Tuomisen mukaan katsojien vaatimustasot luovat kilpailua ja pienet budjetit vaikuttavat formaattien suosioon (Suomalaisformatit nousussa 2002). Realityt ovatkin juuri näistä syistä suosittuja. Tiedetään jo valmiiksi jonkun formaatin olevan suosittu, minkä lisäksi valmis ohjelmamuoto pienentää ohjelman tuottamisen kustannuksia.

Normaalisti ohjelmaformati määrittää ohjelmaan kiinteitä osia, kuten ohjelmatunnukset- ja musiikin, kamerakulmat, lavastuksen ja juontajan, sekä muita rakenteeseen ja toteutustapaan liittyviä asioita (Aalto-Setälä 2006). Seurantarealityissä nämä formaatin määrittelemät rakenteet keskittyvät kuitenkin

hieman eri asioihin, sillä seurantarealityissä itse ohjelman tapahtumia ei voida määritellä formaatilla. Kuitenkin esimerkiksi ”edellisessä jaksossa” alkumontaasin leikkaustyö, haastattelujen toteutustavat, tunnusmusiikki ja muut, tapahtumista riippumattomat formaatin rakenteeseen liittyvät toteutustavat ovat mahdollisia.

Formaatti voi seurantarealityissä vaikuttaa myös ohjelman yleiseen tunnelmaan. Onko kyseessä hyvänmielen ohjelma, totinen vai kenties hieman humoristinen seurantareality. Myös nämä voivat leikkausvaiheessa vaikuttaa siihen, miten kuvattua materiaalia lähestytään ja mitä asioita ohjelmassa saatetaan painottaa hieman enemmän. Toisin sanoen, myös seurantarealityjä voidaan luoda formaatin pohjalta, mutta niiden tekeminen poikkeaa tiukasti noudatettavista formaateista sen takia, että seurantaohjelmissa ei voida tietää tulevia tapahtumia. Vain jokaiseen jaksoon määriteltyihin kiinteisiin osiin ja niiden tyyliin voidaan vaikuttaa.

4.3 Leikkausvaiheen haasteita ja huomioita

Seurantarealityn leikkaamisessa on tiettyjä erityispiirteitä, jotka vaikuttavat jälkitöihin ja ohjelman leikkaamiseen, sillä genre on sekoitus sekä dokumentaariseen että fiktiiviseen kerrontaan liittyviä keinoja. Esimerkiksi suuri materiaalin määrä ja siitä mielenkiintoisen tarinan muodostaminen, totuuden ja kiinnostavuuden kanssa tasapainottelu sekä formaatin luomat rajat vaikuttavat paljon leikkausvaiheen työnkulkuun sekä sen aikana tehtyihin ratkaisuihin. Elise Castro on artikkelissaan *Todellisuus leikkauspöydällä – viisi tositelevisiön leikkaajaa avaa työtään* haastatellut leikkaajia ja heidän näkökulmiaan tositelevisiön leikkaamisen hyvistä ja huonoista puolista, sekä siitä, millaisia ongelmia työssä saattaa kohdata (Castro 2022a).

Leikkaajan työhön liittyy tuotannosta tai genrestä riippumatta haasteita tai työskentelyyn ja sen tapoihin liittyviä asioita, joita jälkituotannossa tulee ottaa huomioon ja jotka vaikuttavat leikkaajan työhön. Myös seurantarealityistä löytyy tällaisia piirteitä, ja genren johdosta samat huomiot toistuvat useissa eri formaateissa. Seurantarealityjen luonteen takia leikkaajan tulee miettiä

esimerkiksi materiaalin määrää ja miten lähteä työstämään sitä, sekä miten esimerkiksi formaatti ja osallistujat vaikuttavat työskentelyyn.

4.3.1 Leikkausvaiheen huomiointi tuotannossa

Leikkaus- ja jälkityövaiheen huomioiminen alkaa jo esituotantovaiheessa. Vaikka seurantareality on luonteeltaan todella dokumenttimaisia, on kuvastusta materiaalista löydyttävä tiettyjä elementtejä, jotta leikkausvaiheessa materiaalista saadaan luotua eheä kokonaisuus. Elise Castron artikkelissa *Todellisuus leikkauspöydällä – viisi tositelevisiion leikkaajaa avaa työtään*, tuodaan ilmi, kuinka kuvattua materiaalia voi olla jopa 30 tuntia yhtä jaksoa varten, mutta materiaalin vähäisyyttä voi silti olla liian vähän. Nimimerkillä Syksy haastatellun leikkaajan mukaan kuvituskuvista ja toista ihmistä kuuntelevista kuvista on aina pulaa, sillä ne jätetään kuvausvaiheen kiireen vuoksi usein ensimmäisinä pois (Castro 2022a).

Kuvituskuvat ovat kuitenkin tärkeä osa varsinkin seurantarealityjen rakennetta, sillä niitä voidaan käyttää esimerkiksi lyhennettyjen haastatteluiden päällä leikkauskohdissa, jotta haastattelusta saadaan luotua eheä osa jakson kokonaisuuteen. Esimerkiksi cut to stove -tekniikka, eli johonkin kuvituskuvaan hetkellisesti siirtyminen vaikkapa ajan poisleikkaamiseksi on vaikea toteuttaa, jos tarvittavia kuvituskuvia ei löydy. Kuvituskuvat ovat tärkeitä myös siksi, jos kuvauspäivänä ei ole esimerkiksi tapahtunut juuri mitään, jolloin kuvituskuvia voi käyttää paikkaamaan muuten vähäistä materiaalin määrää. Lisäksi haastatteluita kuvatessa olisi hyvä ottaa huomioon leikkausvaihe. Castron mukaan yleistä on, että haastateltava ei vastaa kysymykseen puheen lähtiessä rönstyilemään. Tähän artikkelissa haastateltu Mantere toteaa kysymyksen toistamisen uudestaan ytimekkäämmän vastauksen saamiseksi säästävän mahdollisesti jopa tuntikausia töitä leikkausvaiheessa (Castro 2022a).

Myös muut leikkausvaiheessa huomioidut kuvaukselliset asiat vaikuttavat leikkausvaiheen haastavuuteen. Genrestä riippumatta ilmaisullista vapautta leikkausvaiheessa auttavat esimerkiksi kuvausvaiheessa huomioidut otosten rytmi, jatkuvuus sekä erilaisten kuvakulmien- ja kokojen tarjoaminen (Pirilä & Kivi

2008, 37). Näillä lähtökohdilla, eli kuvituskuvien riittävällä määrällä, eri kuvakulmilla ja jatkuvuuden huomioimisella myös seurantarealityjen leikkaaminen helpottuu huomattavasti. Mikäli näitä alueita ei ole kuvausvaiheessa huomioitu, voi leikkausvaiheesta muodostua vaikea palapeli. Materiaalia ei voi taikoa tyhjistä, ja seurantamuotoisissa ohjelmissa uudelleen kuvaaminen ei ole vaihtoehto.

4.3.2 Leikkausvaihe

Myös itse leikkausvaiheessa tulee usein monia erilaisia huomioita ja haasteita vastaan. Kari Pirilä ja Erkki Kivi ovat nimenneet leikkausvaiheen haasteiksi esimerkiksi ymmärrettävään lopputulokseen pääsemisen vähäisistä materiaaleista huolimatta ja vaikeuden löytää sopivaa materiaalia loputtomasta materiaalmäärästä (Pirilä & Kivi 2008, 30). Varsinkin seurantarealityissä näihin teemoihin liittyvät haasteet voivat olla arkipäivää aikataulujen, materiaalin ja formaatin välillä tasapainoilussa. Esimerkiksi Castro kuvailee artikkelissaan tositelevision leikkaamista tiivistämiseksi haluttuun ja viihteelliseen mittaun, sillä raakamateriaalina tapahtumat olisivat katsojille liian pitkävetisiä. Lisäksi Castron haastattelema nimimerkkiä Syksy käyttävä leikkaaja sanoittaa, kuinka ohjaajan ja käsikirjoittajan odotukset harvoin kohtaavat kuvatun materiaalin kanssa. (Castro 2022a.)

Yleensä osallistujista on luotu jo löyhät formaattiin sopivat käsikirjoitusraamit ennen kuvauksia, jotta kuvaaminen hieman helpottuisi ja jotta kokonaisuuden kannalta olisi jonkinlainen käsitys siitä mihin tarina voisi olla menossa. Koska kyseessä on kuitenkin seurantarealityformaatti ja oikeat ihmiset, voi välillä käydä niin, että ennakkosuunnitelma on aivan erilainen, kuin miten todellisuus menee. Tämä tuo lisähaastetta ohjelman ja tarinan luomiseen, sillä jos materiaalista ei löydy haluttuja asioita, pitää materiaaliin ottaa uusi kulma ja muuttaa lähestymistapaa. Tämä taas voi kokonaisuudessaan muuttaa sitä, miten henkilöt nähdään, mitkä ovat hänen tarinansa pääpiirteet ja löytyykö näihin materiaalia. Myös Castro huomauttaa artikkelissaan kuvatun materiaalin määrittävän sen, millainen tarina leikkauspöydältä voidaan löytää ja rakentaa (Castro 2022a). Niinpä seurantarealityjen käsikirjoittaminen lopulliseen muotoon tapahtuukin

suurilta osin leikkauspöydällä. Tähän saattaa kuitenkin liittyä haasteita, kun läpikäytävänä on useita kymmeniä tunteja materiaalia.

Kuten edellä mainittua, yhtä jaksoa kohti voi olla useita kymmeniä tunteja materiaalia. Castron haastatteleman nimimerkkiä Valo käyttävän leikkaajan mielestä, jos kuvaustilanteessa on meneillään mielenkiintoisia tapahtumia, ei kuvamäärää kannata alkaa rajoittamaan. Kuitenkin kuvatun materiaalin määrä pitäisi ottaa huomioon jälkitöiden aikatauluissa, sillä todella hyviä kohtauksia saattaa jäädä pois, kun kaiken materiaalin katsomiseen ei ole aikaa. (Castro 2022a.) Suureen materiaalmäärään liittyy myös muita huomioonotettavia asioita, jotka vaikuttavat leikkaamiseen.

4.3.3 Edit-käsikirjoitus leikkaajan apuna

Materiaalia voi olla paljon, mutta onko sen sisältö mielenkiintoista. Mitkä asiat liittyvät ohjelmaan ja sen teemaan ja tutustuttavat ohjelman henkilöihin. Lisäksi suuri materiaalmäärä vaatii paljon tiivistämistä ja esimerkiksi jakson punaisen langan löytämisessä voi mennä kauan, kun kahlaa läpi materiaalmerta. Tällöin saattaa joutua yhdistelemään ja etsimään palapelin palasia, jotta tarvittavat asiat saadaan kerrottua mahdollisimman lyhyesti mutta todenmukaisesti. Välillä suuresta materiaalmäärästä voi myös löytyä niin sanotusti liikaa hyviä vaihtoehtoja, jolloin leikkaajan on kiinnitettävä erityistä huomiota ohjelman teemaan ja pääasioihin, jottei jaksosta tule vain kooste erilaisista tapahtumista. Suuressa materiaalmäärässä voi myös tulla esiin ongelma siitä, mitä kaikkea ohjelmassa voi osallistujista näyttää.

Elise Castro kertoo artikkelissaan *Realityn näkymättömät noidat: ajatuksia televisioviihteen tekemisestä edit-käsikirjoittajan aistein* (Castro 2022b) edit-käsikirjoittajien työnkuvasta. Hänen mukaansa edit-käsikirjoittajan rooli alkaa jo tuotannon alussa, jolloin osallistujiin tutustumalla voidaan jo alkaa ennakoimaan kuvauksia ja osallistujien elämässä tulevia tapahtumia. Castron mukaan edit-käsikirjoittaja toimii varsinkin leikkaajien ja ohjaajien tukena tarinankerronnallisissa, sisällöllisissä ja materiaaliin liittyvissä pulmissa. Hänen kertoo edit-käsikirjoittajalla olevan myös leikkaajan lisäksi vastuuta eettisistä

ratkaisuista ja siitä, mitä ohjelmassa näytetään. (Castro 2022b.) Edit-käsikirjoittaja on siis sisällöllisenä tukena leikkausvaiheessa, jolloin leikkaaja voi keskittyä paremmin omaan työnkuvaansa, ja saa tukea ja mielipiteitä pulmatilanteissa.

Opinnäytetyössä *Etätyöskentely reality-käsikirjoittamisessa – uhka vai mahdollisuus?* (Kaasinen 2021, 7–9) Kaasinen avaa omia kokemuksiaan reality-käsikirjoittajana sekä sivuaa käsikirjoittajan roolia seurantarealityissä. Hänen mukaansa seurantarealityjen luonne vaikuttaa siihen, missä määrin jaksoja voidaan käsikirjoittaa ennalta. Ratkaisuna haasteeseen hän antaa esimerkiksi ohjelman hahmottamisen teemojen kautta. Jos jakson teemana on perhe, ei ole niin suurta tarvetta näyttää osallistujaa vain yksin, jolloin käsikirjoitusrunkoa voidaan lähteä suunnittelemaan tältä pohjalta. (Kaasinen 2021, 7–9.) Toisin sanoen, vaikka edit-käsikirjoittajan nimikkeestä voisi päätellä työn tapahtuvan vasta jälkityövaiheessa, saattaa edit-käsikirjoituksen suunnittelu ohjelmasta riippuen alkaa jo tuotannon alussa.

Sekä Kaasinen että Castro nostavat omissa teksteissään esille sen, että edit-käsikirjoittaja saattaa tekstin sijasta raakaleikata materiaalia. Castron mukaan edit-käsikirjoittajan tulee löytää materiaaleista kiinnostavimmat sisällöt, jolloin hän pitää edit-käsikirjoituksen luomista leikkausprojektiin mielekkäämpänä. Tällöin myös muistiinpanojen tekeminen leikkaajille on helpompaa aikakoodien ja leikkausohjelman merkkastyökalujen avulla (Castro 2022b). Edit-käsikirjoituksen myötä leikkaajan on helpompi hahmottaa seurantarealityohjelman laajaa kokonaisuutta. Kaasinen huomioi tekstissään, kuinka realityissä on yleensä useampi leikkaaja, jolloin edit-käsikirjoituksen avulla kaikkien leikkaajien on helpompi pysyä myös perillä siitä, mitä muissa jaksoissa tapahtuu, ja edit-käsikirjoittajalla säilyy tarinan punainen lanka (Kaasinen 2021, 7–9).

4.4 Ihmisten oikeiden elämien leikkaaminen

Seurantarealityjen leikkaamiseen liittyy vahvasti se, millaisia kuvia ja tapahtumia ohjelmaan valitaan kuvatusta materiaalista. Leikkauspöydällä tehdyillä valinnoilla

on ohjelman viihdyttävyyteen lisäksi vaikutusta katsojien käsityksiin tapahtumista ja ohjelmaan osallistuneista henkilöistä, mikä taas voi vaikuttaa osallistujiin ja heidän elämiinsä ohjelman jälkeen. Näin ollen leikkaajalla on myös suuri vastuu ohjelmaa tehtäessä.

Seurantarealityissä materiaalin volyymi on yleensä suuri ja sitä pitää tiivistää todella paljon. Tiivistämisen myötä leikkaajan pitää löytää materiaalista punainen lanka ja tapa näyttää tapahtumat oikeasti toteutuneella tavalla, vaikka niitä olisi lyhennetty paljon. Castron artikkelissa haastateltu Peltonen kertoo, että välillä kuvattua materiaalia on manipuloitava, jotta kohtauksesta saadaan rehellinen, sillä aina kuvaustilanteiden tunteet eivät välity kameran kautta. Tyypillistä onkin, ettei ohjelmaan osallistuneilla ole aiempaa kokemusta esiintymisestä. (Castro 2022a.)

Esimerkiksi tottumattomuus kameran edessä olemiseen voi aiheuttaa sen, että tunteikkaassa tai yllättävässä tilanteessa osallistuja ei välttämättä osaa näyttää tunteitaan tai reaktio jää todella pieneksi. Tällöin leikkaajan on jollakin tavalla korostettava tunnereaktiota muuttamatta sitä täysin, jotta ohjelman seuraaminen olisi myös katsojille mielekästä. Tunnereaktiota voidaan korostaa esimerkiksi kuvituskuvien tai kuuntelu- ja reaktiokuvien sekä musiikin avulla. Tällaisia leikkauksellisia keinoja hyödyntäessä on kuitenkin pidettävä mielessä se, miten alkuperäinen tilanne on mennyt, sillä se vaikuttaa siihen, missä rajoissa erilaisia irrallisia reaktioita tai kuvituskuvia voi käyttää.

Artikkelissa haastatellun nimimerkkiä Valo käyttävän leikkaajan mukaan on ohjelmaan osallistunut myöhemmin saattanut kommentoida tapahtumien olleen erilaisia, vaikka todellisuudessa näin ei olisikaan. Hän selittää tapahtumien saattavan olla todella tiivistettyjä tai kärjistettyjä, ja joissain tapauksissa jopa kaunisteltuja, mutta silti tosia (Castro 2022a). Myös toinen artikkelissa haastateltu leikkaaja Peltonen kertoo tilanteesta, jossa hän päätti jättää erään kohtauksen pois, jossa humalainen osallistuja kertoi asian, joka olisi vaikuttanut häneen ja hänen perheeseensä myös ohjelman ulkopuolella (Castro 2022a). Leikkaajalla on siis paljon vaikutusvaltaa siihen, mitä ohjelmasta jätetään pois ja minkälaisen materiaalin leikkaaja kokee hyväksyttäväksi näyttää.

Kuitenkin kaikkien käsitys siitä, millaista materiaalia voi ja ei voi käyttää, on hieman erilainen. Castron haastatteleman Mantereen mukaan osallistujia tulisi kunnioittaa ja heitä ei saa asettaa väärään valoon. Nimimerkkiä Valo käyttävä leikkaaja taas pyrkii aina olemaan niiden puolella, kenen elämiä leikataan (Castro 2022a). Leikkaajilla on siis eettistä vastuuta, kun tehdään viihteellistä ohjelmaa oikeiden ihmisten elämistä. Leikkaajan on mietittävä, miten hänen ohjelmaan valitsemansa tai pois jättämänsä materiaalit vaikuttavat ohjelmaan osallistuneisiin ihmisiin, mutta myös siihen, kuinka onnistunut ja viihdyttävä tehtävästä ohjelmasta tulee.

Seurantarealityjen leikkaaminen on tasapainottelua oikean elämän ja viihteen välillä. On kuitenkin hyvä muistaa, että kaikki vastuu ohjelmasta, sen sisällöstä ja eettisyydestä ei kuitenkaan ole yksin leikkaajalla. Castro tiivistää artikkelissaan, kuinka jokainen jakso lähetetään kanavalle katsottavaksi ja hyväksyttäväksi, jotta se voidaan julkaista. Tällöin myös kanavalla ja tuotantoyhtiöllä on lopullinen vastuu siitä, että ohjelma on eettisesti toteutettu, ja se voidaan näyttää katsojille. (Castro 2022a.)

5 HAASTATTELUT

5.1 Haastattelujen taustoitus

Haastattelujen tarkoituksena oli kerätä mahdollisimman ajankohtaista tietoa seurantarealityjen leikkausvaiheen tämänhetkisestä tilanteesta ja siitä, millaisia haasteita ja huomioita nykyisissä tuotannoissa saattaa kohdata. Lisäksi tarkoituksena oli myös saada tietoa mahdollisista samankaltaisista tai erilaisista työskentelytavoista ja mielipiteistä aihetta koskien. Haastateltavat ovat seurantarealityjen parissa freelancereina työskenteleviä leikkaajia, joilla on useamman vuoden kokemus alalla. Haastateltavia oli kolme, ja he saivat itse valita, esiintyvätkö he opinnäytetyössä omalla nimellään vai nimettömänä. Osallistujista kaksi halusi esiintyä nimettömänä, ja heidän kokemuksistaan puhuttaessa käytetään keksittyjä nimimerkkejä.

Haastattelut on toteutettu puolistrukturoidusti, eli haastateltaville on esitetty teemoihin jaettuja kysymyksiä, joihin he ovat saaneet itse vapaamuotoisesti vastata. Haastatteluiden pohjana käytettiin samaa kysymyspatteristoa, minkä lisäksi joihinkin kysymyksiin liittyen on esitetty tarkentavia- tai lisäkysymyksiä. Kysymykset ovat teemoitettu kolmeen eri kategoriaan; aiheesta yleisesti, seurantarealityjen leikkaaminen ja viihdettä oikeista elämästä. Teemoittamisen tarkoituksena oli saada haastattelut etenemään johdonmukaisesti kysymyksestä toiseen ja rajata kysymykset edellä mainittuihin teemoihin.

5.2 Tuiskun haastattelu

Nimimerkillä Tuisku esiintyvä haastateltava on työskennellyt pääsääntöisesti seurantarealityjen leikkaajana vuodesta 2011, mitä ennen hän on tehnyt myös leikkausassistentin töitä. Tuiskun mukaan hän on päätenyt hieman vahingossa seurantarealityjen pariin saamiensa työtarjousten kautta, ja kokee, että ajan kuluessa hän on kaivannut aina vain vähemmän muiden genrejen tekemistä.

Tuiskun mukaan seurantarealityjen leikkaamisessa sekä antoisinta että haastavinta on jatkuva ongelmanratkaisu. Ongelmien ratkaiseminen voi olla antoisaa, mutta toisaalta hänen mukaansa pyörää saa olla usein keksimässä uudelleen. Haasteena Tuiskun mukaan ovat myös aikataulut, jotka ovat kehittyneet huonompaan suuntaan viimeisen 15 vuoden aikana. Lisäksi hänen pitää haasteena myös sitä, kuinka seurantarealityjen tekeminen voi toisinaan olla myös eettisesti painavaa. ”Ihan sama miten päin sitä pyörittää, niin seurantarealityt pääsääntöisesti nojaavat ihmisten epäonneen tai voimakkailla tunteilla”, Tuisku sanoittaa. Esimerkiksi hän antaa ohjelmat, joissa osallistujat eivät tiedä muita tapahtumia, jolloin he saattavat tulkita kaiken todella voimakkaasti. Tällaista ihmisten äärimilleen ajamista ja sillä mässäilyä Tuisku pitää moraalittomana.

5.2.1 Leikkausvaiheen monet puolet

Kysyttäessä formaatin vaikutuksista leikkaamiseen ja jakson rakentamiseen, Tuisku kertoo lähtevänsä tutustumaan siihen, millaisia tunteita ohjelman eri kohdissa pyritään nostamaan. Hän kertoo formaatin vaikuttavan tapaan, jolla hän lähestyy materiaalia. Onko formaatti sellainen, että kohtausten pitää olla koskettavia, vai onko materiaalista löydettävä huumoripitoisempia hetkiä. Myös materiaalien määrä vaikuttaa siihen, miten Tuisku lähestyy leikkaamisen aloittamista. Hänen mukaansa kuvattu materiaali on katsottava läpi, jotta tietää, mitä tapahtuu. Materiaalia katsoessaan Tuisku tekee muistiinpanoja ja alkaa mielessään rakentamaan jaksoja. Formaatti vaikuttaa myös tässä vaiheessa siten, että Tuisku pyrkii tunnistamaan formaattiin kuuluvat tietyt asiat, jotka hän etsii myös materiaaleista. Viimeisenä Tuisku katsoo haastattelut, jolloin hän jo tietää, löytyykö tarvittavat kuvat muusta materiaalista.

Seurantarealityjen leikkaamisen haasteiksi Tuisku kokee kuvattuihin materiaaleihin liittyvät asiat. Kuvaustilanteessa on saattanut tapahtua jotakin, minkä vuoksi hyvää tilannetta ei olla saatu tallennettua, tai materiaalia saattaa olla muuten paljon, mutta toivotut rakennuspalat puuttuvat. Esimerkiksi Tuisku mainitsee laajat kuvituskuvat, joissa osallistujien puhe ei näy kunnolla. Tällöin hänen täytyy lähteä etsimään ratkaisuja puuttuvien kuvien korvaamiseksi, mikä

taas voi olla pois hänen työstään tarinan kuljettamisessa. Aikataulut ja eettisyys taas ovat asioita, joihin Tuiskun mukaan tulisi erityisesti kiinnittää huomiota leikkausvaiheessa. Osallistujan esiintyessä epäedullisessa valossa hän pyrkii keksimään lievittävän ratkaisun. Esimerkiksi vahingossa päälle valittu läpinäkyvä paita, sukulaisten kuvat tai kirjekuoret pöydällä ovat asioita, joiden näyttämistä hän välttää. Jos näiden poissaamiseksi ei ole muuta vaihtoehtoa, voi esimerkiksi kuvan sumentamista hyödyntää.

Parhaiten leikkausvaiheessa toimivaksi asiaksi Tuisku nimeää edit-ohjaajat. Hänen mukaansa omaan työhön, eli puuttuvien palasten etsintään ja jakson rytmitykseen on helpompi keskittyä, kun voi hyödyntää heidän luomaansa käsikirjoitusta, joka on tehty kuvattujen materiaalien ja tapahtumien pohjalta. Kehitystä vaativaksi asiaksi Tuisku nimeää eri osastojen ymmärryksen leikkaajien työstä, sillä tällöin osastojen välinen kommunikointi paranisi ja myös materiaalien puuttuvien tai vajaiden osien määrä voisi vähentyä.

5.2.2 Kokemuksia oikeista elämistä leikkauspöydällä

Seurantarealityjen osallistajat ovat usein ihmisiä, joilla ei ole aiempaa kokemusta kameran edessä olemisesta, mikä saattaa näkyä myös leikkauspöydällä asti. Tuiskun mukaan varsinkin jatkuvajuonisissa ohjelmissa alkupään haastattelut ovat usein vaikeampia. Kuitenkin jännitys näkyy hänen mielestään yllättävän vähän, minkä hän arvelee johtuvan osittain siitä, että ihmiset ovat itse halunneet osallistua ohjelmaan. Usein osallistajat käyttävät paljon täytesanoja tai pitävät taukoja, mitkä leikkaaja yleensä leikkaa pois rytmittääkseen haastatteluja. Myös tässä korostuu kuvituskuvien tärkeys. Tuiskun mielestä on kiusallista, jos yrittää peittää tunteikkaan haastattelun leikkauskohtia, mutta kuvituskuvista ei välity tilannetta kuvaavaa tunnetta. Hänen mukaansa ”Kuvituskuva pystyy kertomaan tarinaa sanattomalla tasolla”.

Ihmisten omia, oikeita elämiä leikatessa tulee olla tarkkana, kun etsii tasapainoa totuuden ja viihteen välillä. Tuiskun mukaan tällöin on iso merkitys sillä, kenen tarinaa kerrotaan. Hän ei halua asettaa ihmisiä huonoon valoon juuri missään olosuhteissa, mutta valitettavasti aina ei ole mahdollista antaa osallistujasta

edustavinta kuvaa. ”Ikään kuin, jos ne itse pelastaa itsensä, niin ne on myös helppo pelastaa”, Tuisku pohtii, viitaten siihen, jos osallistuja myöhemmin haastattelussa jollakin tavalla sanoittaa käyttäytymistään. Tuisku kuitenkin kertoo, että leikkaaja miettii tätä tasapainoa harvoin yksin. Hänen mukaansa muilta leikkaajilta, edit-ohjaajalta tai ohjelman tuottajalta voi aina tarvittaessa kysyä mielipiteitä ja näkökulmia tapahtumiin ja niiden näyttämiseen.

Tuiskulla on myös tullut hankala tilanne ohjelman kanssa vastaan leikkausvaiheen jälkeen. Tuotantoon liittyen nousi myöhemmin uutinen, jossa osallistuja kertoi tilanteestaan ohjelman jälkeen, ja toinen sai vielä vuosienkin päästä kysymyksiä aiheesta. ”Kyllä se oli jotenkin raju hetki, kun tajusi, että ei ne ihmiset pääse eroon näistä”, hän sanoittaa kokemustaan. Tuiskun mukaan on toisaalta myös oikeutettua, että osallistujat kommentoivat ohjelmia jälkikäteen. Osallistujien tarkkojen sopimusten vuoksi he eivät ole sitä yleensä aiemmin päässeet tekemään.

Materiaalin tietynasteinen manipulointi on kuitenkin Tuiskun mukaan väistämätöntä, sillä ihmisten ajatuksia ei voi lukea, ja tunteita pitää pystyä välittämään myös katsojille. Konfliktitilanteet hän pyrkii kertomaan kokonaisuudessaan, mutta kahden tunnin riitaa ei ole mahdollista saada jaksoon tiivistämättä tapahtumia. ”Tiivistämisessä leikkaamisessa on kuitenkin käytännössä kyse, että asiat tiivistää sellaiseen pakettiin, että joku random ulkopuolinen ihminen jaksaa katsoa toisen ihmisen edesottamuksia”, Tuisku kertoo. Hän kuitenkin muistuttaa osallistujien olevan ohjelmien henki ja elämä.

Seurantarealityjen kulttuuri on Tuiskun mukaan alkanut muuttua viime vuosina. Hän on aavistellut ohjelmien olevan menossa tiedostavampaan suuntaan, ja tapahtumilla retostellaan aiempaa vähemmän. Tuisku kuitenkin pohtii ilkeämpien realityjen yleensä ilmiöityvän eniten, ja alan tämänhetkisen kriisin vuoksi ohjelmista tarvitaan keskustelua, jota siistimmät ohjelmat eivät välttämättä saa. Palasia niin sanotusti ilkeämmistä realityistä on edelleen olemassa. ”On ollut myös ihan tietoinen valinta, laittaako ne sitä kuvaa siihen ohjelmaan, vai jättääkö laittamatta, mikä tavallaan on myös paljonpuhuvaa”, hän toteaa.

5.3 Lammisen haastattelu

Opinnäytetyöhön on haastateltu myös pitkään alalla ollutta Annakaisa Lammista, joka on toiminut 14 vuoden urastaan 10 vuotta leikkaajana. Lamminen aloitti uransa fiktioiden parissa, mutta päätyi uratauon jälkeen vielä kokeilemaan seurantarealityjen leikkaamista, josta avautui erilainen, mielekäs maailma, joiden pariin hän on jäänyt työskentelemään.

Lammisen mukaan antoisinta realitypuolella on työryhmädynamiikka, ja tarinan rakentamisen erilaiset lähtökohdat. Hän pitää mielekkäänä sitä, kuinka ohjelman eri kohtia voi suunnitella etukäteen, mistä huolimatta yllättäviä käännteitä voi sattua, ja itse tarina rakentuu leikkausvaiheessa. Esimerkiksi tapahtumien kulusta Lamminen antaa erilaiset remontointiohjelmat, joissa lähtöpiste on remontin alkaminen ja päätepiste valmis remontoitu kohde. ”Mutta sitten kun puhutaan ihmisten tarinoista, niin eihän sitä tiedä mihin ne menee kuvausajan puitteissa, vai meneekö mihinkään”, Lamminen kertoo kuvaillessaan seurantarealityjen tarinoiden rakentumista.

5.3.1 Materiaalin armoilla

Formaatin vaikutuksen leikkausvaiheessa Lamminen kokee rakenteen luomista helpottavana, mutta kokee liian tiukan formaatin tekevän ohjelmasta hieman monotonisen. Formaattista riippuen hän alkaa hieman jo etsimään materiaalin joukosta asioita, jotka ohjelmaan sopivat. Lammisen tapa lähestyä materiaalmääriä riippuu paljon siitä, mikä ohjelma on kyseessä. Joissakin ohjelmissa hän kokee mielekkäämmäksi aloittaa jakson leikkaaminen alusta, joissain taas aloittaminen tapahtuu pisteestä, johon halutaan päätyä. Lamminen kokee leikkaajien välisen dialogin tärkeäksi, varsinkin jos kyse on jatkuvajuonisesta ohjelmasta, jotta kaikki pysyvät perillä siitä, onko joistakin tapahtumista mainittu aiemmin, tai tullaanko niitä enää myöhemmin mainitsemaan.

Seurantarealityjen erityispiirteenä Lamminen pitää sitä, kuinka paljon kuvatus materiaalin armoilla ollaan. Budjettien ja tiukkojen aikataulujen vuoksi uutta

materiaalia on harvoin aikaa käydä kuvaamassa, mistä voi seurata haasteita leikkausvaiheessa. Suurimmaksi haasteeksi Lamminen nimeää sen, jos materiaalista ei löydy jotain, mitä tarvitaan. Tällaisessa tilanteessa pitää hänen mukaansa joko löytää jokin toinen ratkaisu, tai hyväksyä, ettei tarvittavaa elementtiä ole. Toisena haasteena Lamminen pitää sitä, ettei muilla ole aina käsitystä siitä, kauanko jonkin asian tekemiseen menee, jolloin aikaa on varattu liian vähän. Hänen mukaansa nämäkin tilanteet ovat useimmiten neuvoteltavissa. Isommissa ongelmatilanteissa Lamminen toivoo leikkaajien pitävän huolen omasta työnkuvastaan. ”Toivoisin työhyvinvoinnin kannalta, että aika moni leikkaaja sanoisi, että hei mä oon vaan leikkaaja, että se on asia mikä pitää ratkoa jollain muulla tasolla”, hän kertoo.

Seurantarealityjen leikkaamisesta nousi myös esiin huomioita, joita on hyvä pitää mielessä. Lamminen kertoo aikataulutuksen olevan aluksi vaikeaa, mutta ajan kanssa se muuttuu helpommaksi. Lisäksi hänen mukaansa seurantarealityjen leikkaamisessa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, millaista mielikuvaa esiintyjistä annetaan, mutta pitää tätä kuitenkin leikkaajan työhön melko sisäänrakennettuna huomiona. Esimerkiksi hän kuvailee tilanteen, jossa yhdistetään kaksi kuvattua kohtausta ja jokin haastattelu. Tällöin leikkauspöydän ääressä tulee miettiä, voiko kuvien yhdistämisestä tulla vääränlainen mielikuva.

5.3.2 Kunnioittavaa suhtautumista osallistujiin

Myös Lammisen mielestä osallistujien kokemattomuuden kameran edessä olemiseen voi huomata leikkausvaiheessa. Tällaisissa tilanteissa hän pyrkii mahdollisuuksien mukaan peittämään jännitystä leikkausvaiheessa ollakseen osallistujan puolella. Esimerkiksi sujuvoittamalla puhetta ja leikkaamalla taukoja pois Lamminen pyrkii peittämään osallistujan jännitystä, ja hän yleensä keksiikin, millä skarvien eli leikkauskohtien paikat saa piilotettua eheän kokonaisuuden luomiseksi. Lammisen mielestä myös tällaisissa tilanteissa formaatti on tietyllä tapaa ystävää. Sen luomia ohjelmaraameja voi käyttää pohtiessaan, kuuluuko asia kyseiseen ohjelmaan, eli onko esimerkiksi aiheellista näyttää osallistujan hermostuneisuutta kuvaustilanteesta vai ei.

Pohtiessaan ohjelmaformaattia Lamminen miettii, missä rajoissa osallistujan edesottamuksia voi näyttää. Hänen mukaansa osallistujaan pitää suhtautua kunnioittavasti ohjelmasta riippumatta, eikä kuvatuista materiaaleista saa antaa väärää kuvaa. Hankalaksi Lamminen kuitenkin kokee sen, jos hänen mielestään osallistuja on itse sanonut jotakin epäedullista. Tällöin hän lähtee miettimään tilannetta sekä formaatin luomien kehysten kautta, että huomioimalla ihmisten olevan esiintymässä omilla nimillään ja kasvoillaan puhuen mahdollisesti todella henkilökohtaisista asioista. Lamminen ilmaisee, ettei koskaan lähtisi itse tekemään ohjelmaa, jossa formaatin takia joutuisi kamppailemaan itsensä kanssa ristiriidasta näyttää tapahtumia. Hän kuitenkin myös pohtii vastuuta tapahtumista seuraavasti: ”Ei se vastuu ole vaan leikkaajalla tai tuotannolla siitä, että mistä me tehdään viihdettä, että kyllä se on myös esiintyjällä itsellään”. Kuten todettua, osallistujat tietävät minkälaiseen ohjelmaan he ovat hakeneet, ja heidän on myös itse pohdittava, millä tavalla ja missä rajoissa he haluavat esiintyä.

Kysyttäessä osallistujien ohjelman jälkeen antamista haastatteluista, joissa he eivät välttämättä ole olleet tyytyväisiä tapoihin, joilla tapahtumia on esitetty, Lamminen toteaa, ettei materiaaleista ole mahdollista luoda tapahtumia tyhjästä, eikä osallistujista pyritä luomaan tarkoituksella väärää kuvaa. Hän kuitenkin pohtii, että joissain ohjelmissa joitakin tapahtumia on saatettu suurennella, mutta hän toivoo, että näissä tilanteissa on mietitty tarinan lisäksi etiikkaa osallistujan puolesta. Kokonaisuudessaan hän ajattelee tarinoilla olevan aina kaksi puolta, jolloin osallistujan kokemus tilanteesta saattaa olla eri.

Keskustelua rajoista, joissa tapahtumia voi näyttää Lamminen kuvailee pohdinnaksi siitä, palveleeko ne ohjelmaa. Hänen mukaansa on mietittävä, millaista hyötyä tapahtuman näyttämisestä voi olla ohjelmalle, mutta myös millaista haittaa siitä voisi olla esiintyjälle, ja miten katsojat saattaisivat kokea asian. Lammisen mukaan ristiriitaisia tapahtumia halutaan harvemmin pitää, ainakaan sellaisenaan, ja on yleisempää, että jotakin pyydetään vähentämään.

Kaiken kaikkiaan Lammisen mielestä seurantarealityjä tehdään nykyään niin sanotusti pehmeämmillä arvoilla. Hänen mielestään myös osallistujien itse kuvaamat materiaalit ohjelmissa ovat lisääntyneet, mutta hän käy kuitenkin pohdintaa siitä, ovatko tämän tyylliset materiaalit vielä lisääntymässä, vai onko

niiden maksimikäyttö jo saavutettu. Kaiken kaikkiaan katsojia ei Lammisen mielestä niinkään enää haittaa kotikutoisen oloiset kuvat. Lisäksi hän pohtii ihmisten tajuavan nykyään paremmin, mitä kaikkea leikkaamalla voidaan ylipäättään tehdä ja saavuttaa.

5.4 Otavan haastattelu

Nimimerkillä Otava esiintyvä leikkaaja on aloittanut työskentelynsä realityjen parissa vuonna 2009, joita hän sanoo ajautuneensa tekemään. Otava kertoo aina pitäneensä realityistä niiden sisällön, eli oikeiden ihmisten ja oikeiden asioiden, vuoksi. Hän pohtii, onko hän jopa päätenyt leikkaamaan realityjä, koska on pitänyt niistä katsojan näkökulmasta.

Kuten mainittua, Otavan mielestä antoisinta seurantarealityjen tekemisessä on nimenomaan oikeat ihmiset, ja heidän oikeat asiansa, sillä siitä syntyy hänen mukaansa ohjelmien aitous. Erityisesti Otavalle on jäänyt mieleen tuotanto, jossa käsiteltiin todella intiimejä ja henkilökohtaisia asioita ja oltiin herkin aiheen äärellä. Hän kertoo pystyneensä tietyllä tasolla samaistumaan osallistujiin, mikä kuitenkin myös hankaloitti leikkaamista, kun hän koki olevansa liian sydämellä mukana. Otava kokee herkkyyden sekä antoisana että kuormittavana, kun päivittäin on mukana käymässä läpi toisten tunteita. Haastavana hän pitää myös tilannetta, jossa kuvauksissa ei olla saatu esimerkiksi jotakin kommenttia kuvattua, jolloin pitää pohtia, voisiko sen kuvata uudestaan, vai voiko esittämisen nähdä vastauksesta.

5.4.1 Luodut kehykset ja tärkeät dialogit

Formaatti vaikuttaa Otavan mukaan erityisesti ohjelman pituuteen, ja formaattielementit jakson rakentamiseen. Hänen mielestään formaatti tuo ohjelmaan rakennetta ja helpottaa myös katsojia, kun he tietävät jo valmiiksi pääkohdat, joita on odotettavissa. Formaatteja Otava pitää siis hyvänä asiana, kunhan se muistetaan ottaa huomioon, sillä jos tarvittavia elementtejä ei materiaalista löydy, on kohtia vaikea lähteä rakentamaan.

Otavan tapa lähestyä kuvattua materiaalia riippuu paljon siitä, onko joku katsonut niitä etukäteen. Haastavaksi hän kokee seurantarealitytuotannoissa tilanteet, joissa materiaalista ei ole koottu minkäänlaista runkoa. Otava pitää itse siitä, jos ohjaajalla tai edit-käsikirjoittajalla on visio ja on luotu raamit, joiden pohjalta hän tietää mitä materiaalilla on haettu, jolloin visiota on helpompi lähteä toteuttamaan. Ilman luotuja raameja materiaalin läpikäymiseen tarvittaisiin aikaa, jota ei usein ole. Jos suunnitelma on tehty hyvin, Otava myös kokee, että siitä on helpompi poiketa. Edit-käsikirjoituksella ei olla puututtu ratkaisuihin vaan pikemminkin tehty ryhmytyksiä, jolloin Otavan mielestä on myös helpompi käyttää omaa ammattitaitoaan ja tehdä leikkaajan työtä. Aloittaessaan materiaalin työstämistä hän kokee parhaimmaksi tavaksi leikata siten, että on iso materiaalmäärä, jota hän lähtee kutistamaan, ja josta hän saa koottua toimivan tarinan.

Otavan mielestä erään dokumenttiohjaajan lause ”Mitä yksityisempi aihe sitä universaalimpi siitä tulee” pätee myös seurantarealityissä. Hänen mielestään aiheina on usein mielenkiintoisia ja ihania asioita, joille haluaisi antaa enemmän aikaa ohjelmassa, mutta valitettavasti jakson pituus ja ohjelman tyyli tulevat usein vastaan. Otavan mielestä seurantarealityjä leikatessa on myös tiedostettava, että kyseessä on viihdeohjelma. Hänen mukaansa on muistettava, että vaikka kyseessä olisikin raskas aihe tai elämäntarina, tulisi aiheesta kertoa sillä tavalla, että katsoja saa lopulta hyvän mielen.

Seurantarealityjen leikkaamisen haasteiksi Otava kokee hetket, jolloin aikaa ei ole riittävästi, tai ohjaaja ei ole enää paikalla vaan siirtynyt jo muihin tuotantoihin. Hänen mielestään olisi tärkeää päästä käymään dialogia erilaisista ratkaisuista ja näkökulmista, sillä tällaiset keskustelut tekevät ohjelmasta aina paremman. Esimerkiksi tehdessään jonkin sisällöllisen ratkaisun, josta hän ei ole täysin varma, Otava kokee hedelmälliseksi dialogin käymisen, jolla voi saada hyvän ratkaisun. Hän harmittelee, että aina sisällölliseen dialogiin ei ole käytetty tarpeeksi resursseja. Leikkausvaiheessa on hänen mukaansa kuitenkin myös asioita, jotka toimivat todella hyvin. Kiitosta Otava antaa etenkin edit-assistenteille, jotka järjestävät materiaalin ja katsovat sen olevan teknisesti kunnossa, jolloin leikkaaja voi keskittyä vain sisällölliseen puoleen.

5.4.2 Perusteltu sisältö

Materiaalista on usein Otavan mukaan nähtävissä, etteivät osallistujat ole aiemmin olleet kameran edessä. Hänen mielestään ensimmäisenä ei saisi kuvata tärkeitä kuvia, sillä osallistujien olisi hyvä ensin tottua kameroihin, sillä muuten he saattavat sensuroida itseään ja materiaalista saattaa välittyä teennäinen tunnelma. Jos jännitys kuitenkin näkyy, pitää Otava ohjenuoranaan sitä, että kuvattavien puolella on oltava tavalla tai toisella. Osallistujien jännityksen vähentämisessä hän saattaa käyttää ratkaisuna esimerkiksi kuvituskuvia, voice overeita tai muita tapoja. Hänen mukaansa hyvä tiimi kentällä kuitenkin huomaa, jos jokin asia pitää kysyä uudestaan.

Leikatessaan seurantarealityjä Otava kokee, että hänellä menee todella nopeasti sensuuri päälle. Tällöin hän kokee tärkeänä mahdollisuuden keskustella esimerkiksi ohjaajan kanssa, jolloin kohtausten voi rakentaa sopivammalla tavalla. Koska kyseessä on viihdeohjelmat, ei Otavan mukaan jaksoja voi rakentaa siten, että rankkaa aihetta ei lunastettaisi kevyemmällä tai toiveikkaalla lopulla. Seurantarealityissä osallistujien tilanteet oikeassa elämässä jäävät usein kesken, mutta niitä ei Otavan mukaan voi jättää katsojille keskeneräisiksi, jolloin jokin ratkaisu on keksittävä. Hän muistuttaa, ettei viihdettä kuitenkaan tehdä osallistujista vaan heidän aiheistaan.

Miettiessään uutisointia seurantarealityistä ja osallistujista Otava on sitä mieltä, että seurantarealityissä pyritään aina ottamaan kaikki alusta asti huomioon. Hän pohtii, onko osallistuja näytellyt koko ajan, ja onko lopputuloksesta tullutkin väärä tai epäluonnollinen, minkä vuoksi kommentit osallistujien kokemuksista nousevat pintaan. Hänen mielestään tämä on kuitenkin enemmän tuotannollinen ja ohjauksellinen ongelma. Otavan mielestä leikkaajana kaikelle sisällölle pitää olla perustelu, eikä irrallisuuksia saa olla. Esimerkiksi hän antaa tilanteen, jossa osallistuja on sanonut haastattelussa jotakin. Tällöin materiaalista pitää myös näyttää se, että tällä tavalla on oikeasti toimittu.

Otavan mielestä seurantarealityt tarvitsisivat tietynlaista palautumista aiempaan. Hänen mukaansa osallistujat saattavat pelätä nostoja sosiaaliseen mediaan,

jolloin ei enää saada parhaimpia tarinoita mukaan ohjelmiin. Sosiaalisen median nostot ovat myös osittain formaatteja vastaan. Otavan mielestä olisi myös tärkeää, että seurantarealityssä palattaisiin enemmän takaisin oikeisiin ihmisiin eikä julkisuuden henkilöihin. Hänen mielestään pitäisi kiinnittää enemmän huomiota siihen, etteivät kaikki ohjelmat olisi niin Helsinki-keskeisiä, vaan oikeita ihmisiä nähtäisiin myös muualta Suomesta. Otava kokee harmillisena sen, kuinka kaikissa ohjelmissa ei aina välitetä oikeita tunteita, jonka myös katsojat usein tajuavat. ”Tunteethan ne aina realityssä on se mitä me metsästetään. Oikeita kyyneleitä”, hän sanoittaa.

5.5 Johtopäätökset

Kolmen eri seurantarealityn leikkaajan kokemuksista on nähtävissä paljon yhtäläisyyksiä, mutta myös erilaisia huomioita ja mielipiteitä. Leikkausvaiheesta haastateltavilla nousi esille se, kuinka formaatin luomat kehykset voivat helpottaa sekä vaikuttaa materiaalin läpikäyntiin, kun etsitään tietynlaisia palasia ja reaktioita. Haastattelujen myötä selvisi, kuinka tavat lähestyä materiaalia ja ohjelman rakentamista vaihtelevat leikkaajasta riippuen. Esimerkiksi Lammisen tapa leikata vaihtelee, sillä välillä hän aloittaa leikkaamisen alusta, ja välillä pisteestä, johon halutaan päätyä, kun taas nimimerkillä Otava haastateltu leikkaaja alkaa karsimaan isoa materiaalimäärää kaivaakseen tarinan esiin.

Yleisenä haasteena seurantarealityjen leikkaamisessa mainittiin, jos materiaalista ei löydy tarvittavia elementtejä, jolloin huomio siirtyy sisällöllisistä asioista ongelmanratkaisuun. Tämän vuoksi esimerkiksi Lamminen pitää seurantarealityjen erityispiirteenä materiaalien armoilla olemisen. Haastateltavat pitivät leikkausvaiheessa tärkeänä mahdollisuutta käydä dialogia joko muiden leikkaajien, tai esimerkiksi ohjaajan tai tuottajan kanssa. Tämän koettiin auttavan esimerkiksi ongelmanratkaisutilanteissa ja antavan mahdollisuuksia keskittyä vielä paremmin omaan työhönsä leikkaajana.

Kun mietitään viihteen tekemistä oikeiden ihmisten elämistä, oli kaikkien haastateltavien mukaan nähtävissä, ettei osallistujilla ole aiempaa kokemusta kameran edessä olemisesta. Huomioiksi tällaisissa tilanteissa nousivat toive,

ettei ensimmäisenä kuvattaisi tärkeimpiä kohtia, ja millaisilla tavoilla esimerkiksi osallistujien hermostuneisuutta voidaan peittää. Kaikki mainitsivat leikkaavansa esimerkiksi turhat täytesanat ja tauot pois, ja pyrkivänsä peittämään jännitystä esimerkiksi juuri sujuvoittamalla puhetta, käyttämällä kuvituskuvia tai voice overeita.

Yleinen yhteinen mielipide haastatelluilla oli, että leikkaajana on oltava osallistujan puolella, ja muistettava kenen tarinaa kerrotaan. Kaikilla oli kuitenkin hieman erilaisia suhtautumisia uutisiin, joissa osallistujat ovat ohjelman jälkeen antaneet haastatteluja. Esimerkiksi Tuiskulla oli omakohtainen kokemus uutisoinnista, minkä vuoksi hän osittain kokee osallistujien tekemät haastattelut myös oikeutetuiksi. Lammisen mielestä materiaaliin ei voida luoda tapahtumia tyhjästä, mutta tällaisissa tilanteissa ja tapahtumissa on aina olemassa kaksi puolta. Otavan mielestä tuotannoissa pyritään alusta asti huomioimaan kaikki, ja leikkaajalla pitäisi aina olla jokin perustelu kaikelle näytettävälle sisällölle. Pienistä mielipide-eroista huolimatta kaikilla haastateltavilla oli loppujen lopuksi melko samanlaisia kokemuksia ja näkemyksiä seurantarealityjen leikkaamisesta, mikä kertoo siitä, että seurantarealitygenren leikkausvaiheessa on suuressa mittakaavassa melko vakiintuneet käytännöt toimintatavoissa, ja esiintyvä vaihtelu tuotantojen ja tuotantoyhtiöiden välillä liittyy lähinnä joihinkin toimintatapoihin, eikä niinkään sisällölliseen puoleen.

6 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli havainnollistaa seurantarealityä genrenä ja hahmottaa kyseisen genren leikkaamiseen liittyviä haasteita ja huomioita, kun kyse on oikeiden ihmisten elämästä. Seurantarealityjä määrittäviä piirteitä ovat muun muassa ohjelman yhteinen teema samoista tai vaihtuvista osallistujista riippumatta, sekä teeman ympärillä tapahtuva osallistujien ja heidän elämänsä seuraaminen. Kyseisen genren ohjelmia leikatessa huomio kiinnittyi erityisesti materiaalmääriin ja kysymykseen siitä, mitä voidaan ja ei voida näyttää.

Opinnäytetyön myötä selvisi, mitkä ovat seurantarealityjen leikkaamisen yleisimpiä haasteita ja asioita, jotka vaativat huomiota leikkauspöydällä. Näitä olivat muun muassa materiaalin paljous, kuvituskuvien määrä sekä se, mitä leikkaaja voi ja ei voi ohjelmassa näyttää. Varsinkin kuvatun materiaalin määrä ja sen laatu vaikuttavat paljon siihen, mitä leikkaaja voi tehdä. Esimerkiksi kuvituskuvien tärkeys ja riittävä määrä korostuivat, koska ne toimivat seurantarealityissä tärkeinä rakennuspalikoina, kun ei voida tietää, mitä materiaalia on mahdollista saada. Materiaalista tiettyjen kohtien käyttäminen tai pois jättäminen korostui siitä syystä, että nämä valinnat vaikuttavat suoraan sekä ohjelman viihteellisyyteen että myös osallistujiin ja siihen, miten heidät on ohjelmassa kuvattu.

Seurantarealityjen leikkauksellisten piirteiden yleisen tutkimisen myötä heräsi kysymys siitä, miten paljon leikkausvaiheen erilaiset huomiot ja haasteet pätevät erilaisissa seurantarealityissä. Tätä huomiota oli mielekästä tutkia haastatteleamalla nykyisiä alan ammattilaisia. Kolmen haastateltavan kautta selvisi, että heidän käsityksensä seurantarealityjen leikkaamisesta ja sen piirteistä oli melko yhteneväiset. Huomiota nostettiin erityisesti materiaalien sisältöihin, osallistujien kokemattomuuteen ja siihen, kuinka leikkaajana on tärkeää olla osallistujan puolella. Myös haastateltavien listaamat haasteet ja huomiot seurantarealityjen leikkaamisesta olivat pääosin samanlaisia, mikä kertoo genren leikkausvaiheen yhteneväisyyksistä.

Ajankohtaisen tiedon löytäminen aiheesta oli melko haastavaa. Suuri osa kirjallisista sekä internetissä olevista lähteistä aihetta koskien olivat melko vanhoja, lukuun ottamatta Castron artikkelia, jossa hän haastatteli viittä realityleikkaajaa. Lisäksi oli haastavaa löytää nimenomaan seurantarealityjä koskevia lähteitä, sillä useat mahdolliset lähteet käsittelivät vain realityjä yleisesti, vaikka genre on todella laaja ja sen sisällä on paljon vaihtelua. Seurantarealityissä ja niiden leikkaamista koskevissa kirjallisissa tiedoissa on siis aukko, jota oli perusteltua tutkia opinnäytetyön muodossa.

Opinnäytetyö selkeytti ja auttoi muun muassa avaamaan seurantarealityjä genrenä, sekä hahmottamaan niiden leikkausvaiheeseen ja oikeiden ihmisten elämien käsittelyyn liittyviä huomioita ja suuren materiaalmäärän käsittelyyn liittyviä haasteita. Aiheen tutkimista voisi jatkaa jo kerätyn pohjatiedon avulla, ja aiheeseen voi perehtyä ja sitä voi käsitellä syvällisemmin ja laajemmassa mittakaavassa.

LÄHTEET

Aalto-Setälä, M. 2006. Ohjelmaformaatti – idea vai suojattu teos. IPRinfo 11.10.2006. Viitattu 18.1.2024.

https://iprinfo.fi/artikkeli/ohjelmaformaatti_idea_vai_suojattu_teos/

Castro, E. 02/2022a. Lehtiset. Realityn näkymättömät noidat: ajatuksia televisioviihteen tekemisestä edit-käsikirjoittajan aistein. Viitattu 26.11.2024.

<https://lehtiset.net/2022/05/27/realityn-nakymattomat-noidat-ajatuksia-televisioviihteen-tekemisesta-edit-kasikirjoittajan-aistein/>

Castro, E. 03/2022b. Lehtiset. Todellisuus leikkauspöydällä – viisi tositelevision leikkaajaa avaa työtään. Viitattu 10.4.2024. <https://lehtiset.net/todellisuus-leikkauspoydalla-viisi-tositelevision-leikkaajaa-avaa-tyotaan/>

Esser, A. 2013. TV Formats: History, Theory, Industry and Audiences. *Critical Studies in Television* 8 (2), 7-16. Viitattu 26.11.2024.

<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/CST.8.2.1>

Finnpanel. 2024. Katsotuimpien ohjelmien TOP-listat. Kuukauden katsotuimmat lähetykset ohjelmatyypeittäin. Viihdeohjelmat, lokakuu 2024. Viitattu 18.11.2024.

<https://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/kk/ohjryh/2024/10/viihdeohjelmat.html>

Juhila, K. Laadullinen tutkimus ja teoria. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Viitattu 21.1.2024

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullinen-tutkimus-ja-teoria/>

Juhila, K. Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Viitattu 21.1.2024

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Kaasinen, A. 2021. Etätyöskentely reality-käsikirjoittamisessa – uhka vai mahdollisuus? Media-alan koulutusohjelma. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 26.11.2024. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202103083033>

Majamaa, M. 30.11.2009. Mediatutkija Veijo Hietala: Tosi-tv ruokkii tirkistelyn himoa. Suomenkuvalehti.fi. Viitattu 23.11.2024.

<https://suomenkuvalehti.fi/politiikka-ja-talous/mediatutkija-veijo-hietala-tosi-tv-ruokkii-tirkistelyn-himoa/>

Murray, S. & Ouellette, L. 2009. Reality TV. Remaking television culture. Toinen painos. 4. New York: New York University Press.

Pirilä, K. & Kivi, E. 2008. Leikkaus. Elävä kuva – elävä ääni. Toinen osa. Helsinki: Like.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 14.11.2024.
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html

Sanoma. 4.3.2005. Ohjelmaformaatti – toistetusti toimivaa sisältöä. Verkkosivu. Viitattu 16.5.2021. <https://www.sanoma.com/fi/news/2005/news-imported-from-wp/ohjelmaformaatti---toistetusti-toimivaa-sisaltoa/>

Sedergren, J. & Kippola, I. 2009. Dokumentin ytimessä. Suomalaisen dokumentti- ja lyhytelokuvan historia 1904–1944. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Suomalaisformaatit nousussa. MTV Uutiset 9.8.2002. Päivitetty 14.8.2002. Viitattu 16.5.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/suomalaisformaatit-nousussa/1788636#gs.8w8m7q>

Televisioakatemia. 2024a. Kultainen Venla. Alan ammattilaiset ja televisionkatsojat äänestävät vuoden parhaat kotimaiset tv-ohjelmat ja niiden tekijät! Verkkosivu. Viitattu 18.10.2024. <https://www.kultainenvenla.fi>

Televisioakatemia. 2024b. Kultainen Venla arkisto. Voittajat 2020, 2021, 2022, 2023. Verkkosivu. Viitattu 18.10.2024.
<https://www.kultainenvenla.fi/arkisto/voittajat-2020/>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

Haastattelu 1: Nimimerkillä Tuisku 5.11.2024

Haastattelu 2: Annakaisa Lamminen 6.11.2024

Haastattelu 3: Nimimerkillä Otava 7.11.2024

Haastatteluissa käytetty teemoihin jaettu kyselyrunko.

AIHEESTA YLEISESTI

1. Kauanko olet työskennellyt leikkaajana?
 - Kuinka suuri osa urasta realityjen/seurantarealityjen parissa?
2. Mikä on saanut sinut työskentelemään kyseisen genren parissa?
 - Mikä on ollut antoisinta/haastavinta?

SEURANTAREALITYJEN LEIKKAAMINEN

3. Miten formaatti vaikuttaa siihen, kuinka aloitat jakson rakentamisen?
4. Miten lähestyt suurta materiaalimäärää?
 - Miten suuri materiaalimäärä vaikuttaa, kun luot itsellesi ja katsojalle kuvaa osallistujasta?
5. Mitä huomioita seurantarealityjen leikkaamiseen liittyy? Esimerkiksi missä pitää olla tarkkana?
6. Missä määrin seurantarealityjen leikkaaminen on dokumenttimaista, entä draamatyylistä?
7. Millaisia haasteita olet kohdannut seurantarealityjä leikatessasi?
8. Mitä kehitettävää seurantarealityjen jälkityövaiheessa mielestäsi on? Entä mitkä asiat toimivat tällä hetkellä?
9. Osallistujilla harvemmin kokemusta kameroiden edessä esiintymisestä, miten tämä näkyy myöhemmin leikkausvaiheessa, esimerkiksi haastattelujen kannalta?
 - Miten lähestyt näitä tilanteita?

VIIHDETTÄ OIKEISTA ELÄMISTÄ

10. Miten löytää tasapaino viihdyttävän ja totuuden välillä?
 - Missä rajoissa ja millä tavalla esim. ohjelman kannalta mielenkiintoista mutta todella henkilökohtaista materiaalia voi mielestäsi käyttää?
 - Miten määrittelisit vastuun tästä leikkaajalla?
11. Onko tullut hankalia tilanteita vastaan osallistujien kanssa leikkausvaiheen jälkeen?
 - Mitä ajatuksia?
 - Mitä mieltä uutisista, joissa osallistujat kertovat vääristellyistä tapahtumista?
12. Millaista keskustelua ohjaajan ja leikkaajan välillä käydään, kun pohditaan, mitkä ovat tapahtumien näytettävät rajat?
13. Mihinkin suuntaan seurantarealityissä ollaan mielestäsi menossa?